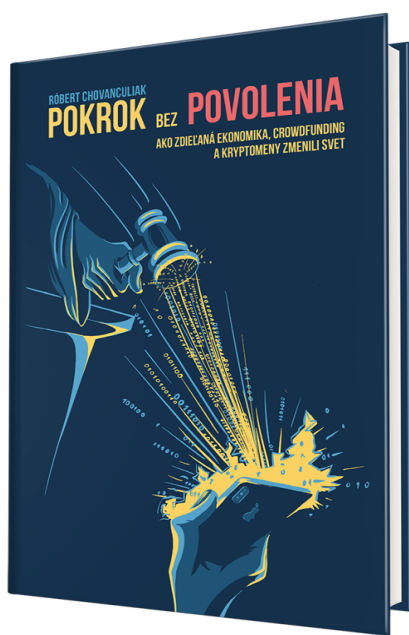

„Výzva ktorej teraz čelíme je transparentnosť - dostať informácie z bodu predaja ku konečnému investorovi.“

R.P. Murphy

pokrokbezpovolenia.sk

/iness.slovakia

/institutelNESS

/INESSinstitute

/iness.slovakia

Mesačník
MARKET FINESS vydáva:

INESS - Institute of Economic
and Social Studies
Na Vršku 12
811 01 Bratislava

tel.: +421-2-5441 0945
e-mail: iness@iness.sk

DESIGNED BY V

Editorial

Richard Ďurana

Zvolebnie sa. Toto intenzívne obdobie súboja o voličskú priazeň je za poslednú dekádu vždy postrachom pre verejné financie. O podnikateľoch, ktorých mnohí politici vnímajú buď ako nepriateľov systému, v lepšom prípade ako dojnú kravu ani nehovoriac. V rebríčku kvality podnikateľského prostredia, ktorý zostavuje Svetová banka, nás už predbehol nielen Azerbajdžan, ale aj Rwanda. Nové sociálne balíčky, minimálne dôchodky, najrôznejšie poukazy, zvyšovanie minimálnej mzdy... je vôbec možné nielen vyznať sa v spleti týchto lúbivých návrhov, ale ich aj kriticky vyhodnotiť? Obávam sa, že ich porozumeniu by normálny občan musel venovať viac času ako príprave svojich detí do školy. Aj preto náš 15 ročný portál Cena štátu dostal nového bračeka: pred 2 týždňami sme spustili portál **Cena zamestnanca**.

Jeho cieľom je zvýšenou informovanosťou priblížiť rastúce snahy politikov o zásah do tvorby jednej z najdôležitejších cien v hospodárstve - ceny práce. Akokoľvek necitlivo to môže znieť, aj mzda je „len“ cena, ktorú určuje ponuka a dopyt. Za posledných 5 rokov narástla produktivita práce o 13 %. Priemerná mzda ale za rovnaké obdobie narástla o 27 %. Človek nemusí byť ekonóm, aby chápal, že aby bol rast miezd udržateľný, musia rásť približne rovnakým tempom. A teraz sa pozrime na minimálnu mzdu, ktorá je práve jednou zo spolitizovaných tém a kde politici radi páchajú dobro za vaše peniaze. Za posledných 5 rokov narástla o 48 %! „Keď im nevedia zaplatiť ani 600 eur, nech nepodnikajú!“ hovoria radi politici. Otvorte si však web **Cena zamestnanca** (www.cenazamestnanca.sk) a začnete počítať: minimálna mzda, zamestnanec nad 33 rokov, práca prevažne v noci a cez víkendy. Klik - a zistíte, že taký **pekár nestojí zamestnávateľa 580 eur**. Nestojí ho ani 1000 eur. **Reálne odpracovaných 174 hodín ho stojí v nákladoch 1430 eur**.

Minulý týždeň sme vydali ďalšiu publikáciu mapujúcu dianie v zdravotníctve.

Nazvali sme ju **Novelizácie v zdravotníctve: Radšej raz a poriadne?** Pozreli sme sa v nej na frekvenciu novelizácií 11 kľúčových zdravotníckych zákonov počas obdobia 2004-2019. Niektoré zistenia sú šokujúce a neprekvapí, ak ich dáme do súvislosti s kvalitou a predvídateľnosťou podnikateľského prostredia. Na tomto mieste prezradím len jednu z čerešníčiek našich zistení: najčastejšie novelizovaným zákonom bol zákon o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti (578/2004). Ten bol novelizovaný 67-krát. **Prvenstvo dosiahol aj v ročnej frekvencii novelizácií, keďže bol priemerne zmenený 4,4 - krát ročne**. Neznalosť zákona neospravedľuje. Ak sa však zákony menia tak rýchlo, že dosiahnuť znalosť zákona a na základe tejto znalosti upraviť svoje konanie, podniká sa naozaj ťažko.

Tento text zakončím optimisticky. Bračeka dostane aj inessácky bestseller Zlé peniaze. **V týchto dňoch vychádza kniha kolegu Róberta Chovanculiaka Pokrok bez povolenia**. Je to vzrušujúce čítanie o veľkom strete technológií 21. storočia s inštitúciami 20. storočia, ako aj o tom, ako môžu nové technológie meniť svet k lepšiemu, ak im v tom nebudeme brániť. Viac o knihe Vám na strane 12 povie sám autor, ja na tomto napíšem snád' len to, že aj keď vás technológie nezaujímajú, knihu budete čítať so zatajeným dychom! Slova mi veľkého spisovateľa Stefana Zweiga: zažívame hviezdne hodiny ľudstva.

Prajem vám inšpiratívne čítanie,

Richard Ďurana

Obsah

Naviazať minimálnu mzdu na 60% priemernej?	3
Ako zvýšiť príjem ľuďom v zaostávajúcich regiónoch?	3
Kto na jeseň nebude hodovať	4
Môžu skutočne zamestnávateľia za naše nízke mzdy?	5
Deficit dnes sú vyššie dane zajtra	6
Cena zamestnanca: dovolenka sa neráta?	6
Kto bude jazdiť na liekovom ferrari	7
Potrebujeme zobrať vzdelávanie z rúk politikov	8
Nikdy viac sme dlhovú brzdu nepotrebovali ako dnes	9
Aká je skutočná cena zamestnanca?	9
Opozícia chce hackovať minimálnu mzdu	10
Viac vody	11
Publikácie	12
INT 5/2019: Novelizácie v zdravotníctve: Radšej raz a poriadne?	12
Pokrok bez povolenia	12
Podujatia	12
INESS na Market Access seminári	12
Cena štátu	12
Čitateľský krúžok	12
Ekonomické reči #19: 50 odtieňov zelenej – deň zálohovania	13
Čo zaujímavé pripravujeme?	13
INESS spúšťa portál cenazamestnanca.sk	13
IX. Seminár rakúskej ekonómie	14
Ekonomická olympiáda	14
INESS publikácie	16
INESS knihy	16

Naviazať minimálnu mzdu na 60% priemernej?

Róbert Chovanculiak

Nedávny ekonomický vývoj zvädza ku klasickému omylu zamieňania korelácie s kauzalitou.

Rýchlo rastie minimálna mzda a zároveň máme historicky najnižšiu mieru nezamestnanosti. Problém je, že tento rekord máme napriek a nie vďaka minimálnej mzde. Navyše tento úspech nie je všade rovnomerne distribuovaný.

Aj v období rýchleho rastu máme tri okresy s 15 % mierou nezamestnanosti, kde desiatky ľudí čakajú na jedno voľné pracovné miesto. Máme druhý najvyšší podiel dlhodobo nezamestnaných v EÚ. Porovnateľný s Gréckom alebo Talianskom.

Naši susedia z krajín V4 majú o polovicu nižší tento podiel. Problém je to hlavne pre východné Slovensko, kde 9 z 10 nezamestnaných patrí medzi znevýhodnené skupiny, teda ide o absolventov škôl, ľudí s nízkym vzdelaním, starších ľudí alebo spomínaných dlhodobo nezamestnaných.

Títo ľudia sú zároveň tou najohrozenejšou skupinou z pohľadu chudoby. A toto sú neprekvapivo ľudia, na ktorých má podľa ekonomického výskumu minimálna mzda najhoršie negatívne dopady – odrezáva ich z oficiálneho-legálneho trhu práce.

V takejto situácii rásť minimálna mzda počas posledných šiestich rokov dva krát rýchlejšie ako priemerná mzda. Slovensko sa tento rok dostalo na druhé miesto vo výške podielu minimálnej mzdy na priemernej. Predbehli sme aj takých dlhoročných rekordérov ako Španielsko alebo Francúzsko.

A pritom je Slovensko jedna z krajín s najväčšími regionálnymi rozdielmi. To znamená, že môžeme očakávať, že plošná a rýchlo rastúca minimálna mzda tu má najväčšie negatívne následky. A to práve v najchudobnejších okresoch, o ktorých bola reč.

Obhajcovia zvyšovania minimálnej mzdy sa zvyknú odvolávať na úspešný príklad zo Slovinska. V roku 2010 tam skokovo zvýšili minimálnu mzdu o rekordných 23 %.

Lenže keď sa pozrieme na dlhšie časové obdobie, tak sa celé čaro okolo Slovinska rozplynie a rekordérom sa stane Slovensko. V Slovinsku od roku 2010 do dnes vzrástla minimálna mzda o 48 %.

Na Slovensku v tom istom období vzrástla o 69 %. Teda vôbec nie je pravda, že na Slovensku zvyšujeme minimálnu mzdu po-

maľšie ako v Slovinsku. Len sa to deje salámovou metódou.

Navyše skokovité zvýšenie minimálnej mzdy v Slovinsku z roku 2010 malo dokázaný negatívny vplyv na zamestnanosť mladých a málo vzdelaných ľudí.

Zároveň je potrebné zdôrazniť, že Slovinsko nemá také problémy s regionálnymi rozdielmi. Len pre porovnanie – Slovinsko má skoro dva krát menšie regionálne rozdiely z pohľadu ekonomickej výkonnosti a dva krát menšie z pohľadu miery nezamestnanosti.

Aký by bol teda ideálny spôsob stanovovania minimálnej mzdy? Ponechať toto rozhodnutie na vyjednávanie zamestnancov a zamestnávateľov.

Každý človek má inak stanovenú vlastnú minimálnu mzdu, pod ktorú nie je ochotný pracovať. Každý človek sa totižto nachádza v inej situácii, v inej oblasti, v iných podmienkach, ktoré ovplyvňujú to, za koľko je ochotný nastúpiť do práce.

Ak už ale majú politici potrebu centrálne a plošne určovať koľko bude minimálna mzda pre všetkých, je dôležité, aby toto rozhodnutie nemohlo byť využívané na politický marketing.

A stopli sa tak preteky v politickom populizme, kto má väčší návrh na zvýšenie minimálnej mzdy. Najlepší spôsob ako toto dosiahnuť je naviazať rast minimálnej mzdy na nejaký makroekonomický ukazovateľ alebo ich kombináciu.

Takýmto ukazovateľom môže byť napríklad rast produktivity práce v hospodárstve. Ten plus-mínus koreluje s vývojom ekonomiky a preto zabráni tomu, aby sa v období ekonomického spomalenia plánovalo ďalšie výrazné zvýšenie minimálnej mzdy, ako sme toho svedkami teraz. Podľa produktivity práce by minimálna mzda vzrástla budúci rok o 4%.

iness.sk, 5.10.2019

Ako zvýšiť príjem ľuďom v zaostávajúcich regiónoch?

Róbert Chovanculiak

Regionálne rozdiely nie je niečo, čo sa dá ľahko odstrániť. Špeciálne na Slovensku, ktoré nezažilo poriadnu urbanizáciu a máme obyvateľov roztrúsených v 3000 obciach po celom Slovensku, kde je navyše každý pripútaný vlastníctvom k svojej nehnuteľnosti.

Výstražným prstom by nám mala byť nepodarená konvergencia medzi západným a východným Nemeckom.

Aj 30 rokov po zjednotení dosahuje východné Nemecko len 70% ekonomiky západného. A to mali rovnaké inštitúcie, súdnictvo zákony, nehovoriac o obrovských dotáciách.

Možno by pomohol relatívne moderný koncept špeciálnych ekonomických zón. V najzaostalejších regiónoch skokovo odstránime byrokráciu, znížime dane a zreformujeme základné služby štátu ako vymáhanie práva. Toto je cesta ako vo svete zbohatli viaceré chudobné oblasti.

Zbohatnúť sa určite nedá cez administratívne zvyšovanie minimálnej mzdy. Naopak – to čo potrebujú zaostávajúce regióny je v skutočnosti zníženie minimálnej mzdy, aby sa mohli na trh práce dostať aj dlhodobo nezamestnaní ľudia, ktorí nemajú pracovné skúsenosti a ktorí nemajú prakticky žiadne vzdelanie.

Zaviesť regionálnu minimálnu mzdu je však politická no go zóna. Tu môžeme využiť našu nevýhodu – vysoké daňovo-odvodové zaťaženie práce – vo svoj prospech. Môžeme ponechať na celom Slovensku rovnakú nominálnu minimálnu mzdu, ale v zaostávajúcich regiónoch znížiť jej negatívne dopady cez odpočítateľnú odvodovú položku. Takto ostane koza celá aj vlk sýty.

To je niečo, na čo čakajú zamestnávateľia a zamestnanci už dlhé roky. Počas posledných piatich rokov narástlo daňovo-odvodové zaťaženie ceny práce človeka s minimálnou mzdou z 29 % na skoro 40 %. Za tento nárast môžu dva javy:

Dlhé roky rástla nezdanieľná čiastka oveľa pomalším tempom ako rástla minimálna mzda. To znamená, že kým človek s minimálnou mzdou v roku 2012 neplatil žiadne dane. Tento rok už platil 24 eur mesačne.

Druhým dôvodom je pôvodný spôsob nadefinovania odpočítateľnej položky zo zdravotných odvodov.

Táto položka bola nadefinovaná ako konštanta, ktorá v čase nerastie. A preto sa jej vplyv tiež v čase vytrácal a budúci rok si už človek s minimálnou mzdou nič neodpočíta.

Okrem toho vláda v roku 2018 zaviedla extrémne asociálne opatrenie, keď zrušila časť odpočítateľnej položky, na ktorú mali nárok zamestnávateľia zo mzdy človeka s minimálnou mzdou. A takto znova zhoršila podmienky zamestnávania chudobných.

Odvodová odpočítateľná položka je opatrenie pre obe politické spektrá.

Na jednej strane zvýši čistý príjem zamestnancov s najnižšími platmi. Čo je silne sociálne opatrenie, ktoré pomáha nízkopríjmovým zamestnancom.

Na druhej strane toto opatrenie pomôže znížiť náklady práce pre podnikateľov, ktorí zamestnávajú ľudí v zaostávajúcich okresoch. Toto podporí ekonomickú aktivitu a podnikanie v zaostávajúcich regiónoch.

iness.sk, 6.10.2019

Kto na jeseň nebude hodovať

Martin Vlachynský

Jeseň stojí život tisíce kačíc. Tento rok bola v hodovej sezóne zarezaná jedna obzvlášť veľká – maloobchodná sieť Kačka. Na verejnosti táto udalosť zatiaľ príliš nezarezovala, no zaujímavá je prinajmenšom z troch pohľadov.

Po prvé, demonštruje nám, ako subjektívny je pohľad politikov na problémy. Napríklad v Hornonitrianskych baniach má prísť do roku 2023 o prácu 1500 ľudí. Po viac ako miliarde eur vo vyplatených dotáciách, desiatkach výjazdových aj lokálnych zasadnutí vlády, samospráv a snád' aj pápežskej stolice sa po rokoch dospelo k akčnému plánu. Ten dala vypracovať Európska komisia svetovej poradenskej spoločnosti PwC a už teraz na jeho základe tečú milióny eur na „zľahčenie transformácie“.

US Steel ohlásil znížovanie o 2500 pracovných miest do roku 2021, ideálne dôchodcov a s kráľovským odstupným v hodnote nového rumunského automobilu. Naplnil tým noviny na niekoľko dní a košickú VÚC primäl až k nápadu železiarne odkúpiť.

Z Kačky vyletelo 1800 predavačiek z večera do rána. Momentálne nielen bez odstupného, ale aj bez výplat. Zatiaľ k tomu žiaden politik nemal tlačovku. Stovky roztrúsených obchodíkov nemajú politický výtlak veľkej fabriky, takže smola. Mnohé z týchto (prevažne) žien pritom pracovali v malých obciach v chudobnejších regiónoch. Tým sa dostávame k druhému pohľadu. Automobilky, hute, veľké fabriky si dokážu vydupať pozornosť politikov a obrúsiť hrany problémových zákonov. Naopak, z maloobchodu spravilo najmä Ministerstvo pôdohospodárstva obetného baránka na zakrytie všetkých svojich neúspechov. Drakonické pokuty od hygieny, či zákon o neprimeraných podmienkach si vyžadujú svoju daň, ktorá obzvlášť ťažko dopadá na menších hráčov. A to sa ešte podarilo z bránkovej čiary vykopnúť odvod reťazcov (pod jeho pôvodnú verziu by spadala aj Kačka).

Iné menšie maloobchodné siete žijú, Kačka padla. Áno, fatálnou chybou Kačky bola zle odhadnutá expanzia a rebranding stratovej siete novým investorom. No vedenie Kačky otvorene hovorí, že za ich pád môže aj rapídne navýšenie minimálnej mzdy a mzdových príplatkov. Niektorí na to zareagovali, že keď investori nevedia zaplatiť zvýšenú minimálnu mzdu a príplatky, tak nech radšej nepodnikajú. Ved' iní toľko vyplácať vedia. To je tretí pohľad.

No áno, aj takto sa k tomu dá postaviť. Nevieš platiť koľko ti rozkážeme, tak nepodnikaj! Lenže ak bude rásť minimálna mzda pokračovať (a na ňu naviazaných príplatkov), prihodí sa k tomu

športové poukazy, či rekreačné poukazy pre malé firmy, tak tých čo „nevedia podnikat“ bude čoraz viac. A tí, čo „vedia podnikat“, budú dopytovať len programátorov, SAP konzultantov, či kardiochirurgov, nie predavačky.

HN, 7.10.2019

Môžu skutočne zamestnávateľia za naše nízke mzdy?

Róbert Chovanculiak

Áno, aj nie. Začnime s nie.

Nemôžu za to v zmysle, že by zamestnancom nedávali spravodlivú časť koláča. Slovenskí zamestnávateľia dosahujú v rámci EÚ podpriemerný podiel zisku na HDP vo výške 16% a majú nadpriemerné odpisy – to znamená investičné náklady – vo výške 20%.

Naši zamestnanci dostávajú o 7 p.b. nižší podiel miezd na HDP ako ich západní kolegovia a aj ten je plne vysvetliteľný čiernou a šedou ekonomikou v poľnohospodárstve, hotelierstve a stavebníctve.

Takže v tomto zmysle nemôžu zamestnávateľia za nízke mzdy na Slovensku. Na Slovensku nemáme krízu zle prerozdeleného koláča.

Čo v skutočnosti môže za nízke mzdy je nízka produktivita práce. Tá však nemá príliš spoločného s produktivitou samotných zamestnancov ale skôr s produktivitou ich zamestnávateľov.

Otestovať si túto hypotézu môžeme jednoduchým myšlienkovým cvičením.

Keď sa Slovák zamestná na západe, začne zarábať vyššiu mzdu ako doma. Snaží sa tam viac? Alebo vyštudoval tam dve vysoké školy? Nie, má vyššiu mzdu preto, že zahraniční podnikatelia majú vyššiu produktivitu. Majú viac kapitálu, strojov, lepšie technológie a kvalitnejší manažment.

Toto všetko majú naši zamestnávateľia horšie, v tomto zmysle môžu za nízke mzdy.

Kľúčovou otázkou teda je, ako zvýšiť produktivitu zamestná-

vateľov. Slovenská ekonomika totižto nie sú len automobilky a iné zahraničné korporácie, ale väčšinu firiem tvoria domáci zamestnávateľia, ktorí majú veľké problémy s nízkou produktivitou.

Ako ju zvýšiť?

V prvom rade by štát mal čo najmenej brániť podnikateľom v ich aktivitách – investovaní a v zamestnávaní. Sem patria všetky kliše o kvalitnom podnikateľskom prostredí, o ktorom sa veľa rozpráva ale len málo robí.

Kvalitné podnikateľské prostredie je najsociálnejší sociálny balíček. Nestojí skoro nič a prináša veľké benefity. V Dánsku, či Švédsku by vedeli rozprávať.

Druhým dôležitým faktorom sú inovácie. Pri tejto téme sa často sa zvykne rozprávať o potrebe kvalitného vyššieho vzdelávania a podpory výskumu a vývoja.

A hneď druhým dychom sa dodáva, že na Slovensku na to chýbajú peniaze.

V skutočnosti, keď prepočítame naše výdavky na tieto oblasti na jedného vysokoškolačka a zohľadníme výkon ekonomiky, tak zistíme, že peniaze nie sú ten hlavný problém.

Na vysoké školstvo a výskum dávame viac ako Nemecko, Slovensko alebo Česko a porovnateľne ako priemer OECD.

To, čo vysoké školstvo v prvom rade potrebuje, je kvalitná reforma, ktorá odstrihne nekvalitné školy a výskumníkov od verejných financií. Nemáme málo vody, ale príliš veľa dier vo vedre.

Ale ani v prípade inovácií netreba zabúdať na podnikateľov a tým pádom znova na podnikateľské prostredie.

Myslieť si, že politici a úradníci dokážu vybrať tie správne inovácie a premeniť ich na užitočné služby je nonsens. Trápia sa s tým najlepšie mozgy v Silicon Valley a často zlyhávajú. Očakávať túto úlohu od ľudí, ktorí nedokázali za 3 dekády spraviť asfaltový pás medzi dvoma mestami, je naivné.

No a poslednou oblasťou, ktorá je extrémne dôležitá, ale ťažko sa mení, je kultúra. Konkrétne to, ako ľudia vnímajú úspech a funkciu podnikateľov.

Spomínam to preto, lebo my ekonómovia vieme teóriami zdôvodniť, prečo je to dôležitý faktor, ale nemali sme dostatok empirických dát.

Nedávno však bola publikovaná rozsiahla štúdia, ktorá odpovedá na otázku, prečo je v niektorých krajinách viac podnikateľskej aktivity ako v iných. Dáta nepotvrdili dôležitý vplyv investovania do výskumu a vývoja, štátnej podpory, vzdelávania, ani prítomnosť investorov. Najdôležitejším faktorom sa ukázali spoločenské normy.

Teda to, či ľudia si pod pojmom úspešný podnikateľ predstavujú Baštrnáka na Bugatti, alebo šikovného človeka, ktorý spotrebiteľom zlepšuje život.

iness.sk, 11.10.2019

Deficit dnes sú vyššie dane zajtra

Róbert Chovanculiak

13. marca 2019 o 7 hodine a 36 minúte som si odfotil stránky ministerstva financií, kde bol zobrazený citát bývalého ministra Petra Kažimíra: „Slovensko bude mať vyrovnaný rozpočet v roku 2019“.

Spravil som to preto, lebo som **Kažimírovmu výroku neveril**. A dnes mu už neverí nikto, ani jeho nástupca, nový minister Kamienický.

Ten nedávno opatrne naznačil, že historicky prvý vyrovnaný rozpočet v našich dejinách je ohrozený. A kto ho ohrozuje? **Mandelinky**. Tento krát nielen z Ameriky ale aj Veľkej Británie.

Nový pán minister začal pri téme deficitného rozpočtu spomínať externé hrozby tvrdého brexitu a obchodnej vojny USA. Určite sa časom **pridá aj ďalší parazit z ríše hmyzu** menom **recesia** európska.

Rada pre rozpočtovú zodpovednosť však začala upozorňovať na problémy v naplánovanej nule už pred príchodom mandelín. Za najväčšie diery v rozpočte dlhodobo označuje **nadhodnotenú nedaňovú príjmy**.

To znamená napríklad **dividendy** zo štátnych podnikov a výnosy z predaja **emisných povoleniek**. Alebo na druhej strane **podhodnotenú výdavky** na zdravotníctvo, **dávky** v nezamestnanosti alebo populárne **vianočné dôchodky**.

Peknou ukážkou rozpočtového babráctva je napríklad aj sľúbiť **marketingový fond** pre poľnohospodárov. **Peniaze** naň naplánovať **z odvodu pre reťazce**. Ten nakoniec **zrušiť**, ale rozpočtovaný **výdavok ponechať** v pôvodnom stave.

Celkovo rozpočtová rada očakáva, že deficit bude namiesto nuly 1 100 mil. eur. Je to veľa?

Môžete si to predstaviť ako rozpočet na súdnicstvo, väzenstvo, stredné školstvo a ministerstvo kultúry spolu. Tieto **služby by musel štát zrušiť na celý tento rok**, aby hospodáril z **vyrovnanie**.

Z (ne)očakávaného deficitu 1 100 mil. eur majú na svedomí ministri mandelinky len 100 mil. eur. To je suma peňazí, o ktoré **nečakane poklesli daňové príjmy**.

Na takéto správy naozaj nie sú na ministerstve financií zvyk-

nutí. **Minulé roky** totižto neočakávane **príjmy len rástli**. A to nepredstaviteľnou rýchlosťou.

Napríklad minulý rok bol rozdiel medzi pôvodnými **odhadmi a skutočnosťou jedna miliarda navyše na daniach a odvodoch pre verejný rozpočet**.

Súdnicstvo, väzenstvo, stredné školstvo a ministerstvo kultúry sme si mohli **minulý rok kúpiť dva krát**. Alebo sme mohli mať dane z príjmov fyzických osôb o tretinu nižšie. Alebo mať už ko-
nečne prebytkový rozpočet.

Niektorí však spochybňujú samotnú požiadavku prebytkového rozpočtu. Prečo sa stále rozpráva o nejakom deficite? Ved' sa zdá, že **všetko je pod kontrolou**.

Všetko je pod kontrolou asi tak, ako v prípade človeka, ktorý v dobrých časoch, keď je zamestnaný a dostáva v práci prémie, odkladá predčasné splátky za hypotéku na obdobie recesie, keď príde o prácu. **Deficit dnes sú vyššie dane zajtra**.

Lenže **zajtra** budú možno ľudia **nezamestnaní a pozajtra starí**. Kto bude potom platiť vysoké dane za dnešnú spotrebu?

Denník N 18.09.2019

Cena zamestnanca: dovolenka sa neráta?

Martin Vlachynský

Včera INESS spustil nový portál cenazamestnanca.sk. Je to kalkulačka nákladov na zamestnanca, ktorá oproti množstvu webových kalkulačiek „superhrubej“ mzdy robí dve veci odlišne. Po prvé, okrem mzdových a daňovo-odvodových nákladov ráta (vďaka 15 vstupným parametrom od užívateľa) aj náklady na príplatky ku mzde, rekreačné poukazy, príspevok na stravu, či koncesionárske poplatky (áno, aj tie musí zamestnávateľ platiť podľa počtu zamestnancov!).

Po druhé, ráta náklad na reálne odpracovaný čas. To znamená, že odrátava čas dovolenky, štátnych sviatkov, či návštev lekára. Ukazuje, koľko stojí reálne odrobená hodina, či reálne odrobený 174-hodinový mesiac. Práve tento druhý bod už po pár hodinách narazil **na istú skepsu**. Trocha sme s tým počítali. Táto kalkulácia totiž vyžaduje opustiť nazeranie cez „legálny“ pohľad a nahliadnuť na problematiku „účtovne“.

Pri „legálnom“ pohľade totiž platí, že dovolenky, sviatky, či návštevy lekára sú všetkým známe (ved' sú čierne na bielom v zá-

kone) a sú už zapracované do miezd. Inými slovami, zamestnávateľ si už pri stanovovaní mzdy započíta náklady na dovolenku do nižšej zmluvnej mzdy. Aj dovolenka je tak v tomto ponímaní prácou, tak ako cesta na toaletu na pracovisku, alebo návšteva firemného kávovaru. Človek nie je stroj a zamestnávateľ musí rátať aj s nákladmi na udržanie zamestnanca „v prevádzke“.

Načo je teda dobrá cenazamestnanca.sk?

1. Ukazuje, aká je veľkosť toho „zapracovania“ do miezd. Je to „cena plateného voľného času“. Inými slovami, aká by bola mzda zamestnanca, ak by sme existovali vo fiktívnom svete bez platených dovolení a sviatkov. Vlastne nie až tak fiktívnom – podobne vyzerá svet živnostníkov (tí však majú inú daňovo-odvodovú záťaž, preto sa nemôžu so zamestnancami priamo porovnať). Alebo si vďaka tejto kalkulačke môžeme lepšie predstaviť nákladovú hranicu, za ktorou sa oplatí zamestnanca nahradiť robotom.
2. Ukazuje, aké sú dopady niektorých zmien v zákonoch. Pre príklad nemusíme chodiť ďaleko – pred pár dňami poslanci schválili predĺženie zákonnej dovolenky na 5 týždňov aj pre ľudí pod 33 rokov, ktorí sa starajú o dieťa. Vyzerá to ako opatrenie bez nákladov. Ale nie je. Naša kalkulačka vám povie, že priemerný mladý zamestnanec v zmennej prevádzke s hrubou mzdou 750 eur vďaka tejto zmene skokovo zdražel o 2,1 %. Kým za hodinu reálnej práce bezdetnej mladšej ženy zaplatí zamestnávateľ napríklad 10 eur, za matku s dieťaťom 10,2 eura. Tento „sociálny“ návrh tak na trhu práce ešte viac znevýhodnil mladých ľudí s deťmi.

Príklad výpočtu

Princíp kalkulačky je nasledovný. Najskôr zráta ročné finančné náklady: mzdy, príplatky, 13./14. mzdy, benefity, rekreačné poukazy, príspevkov na stravovanie, koncesionárske poplatky (kde treba, testuje ich na veľkosť spoločnosti, či vek zamestnancov)... Následne sa vypočíta reálne odpracovaný čas, čo je ročný časový fond plus vami zadané odpracované nadčasy mínus dovolenky, sviatky, či návštevy lekára.

Prvé číslo (ročný finančný náklad) sa vydá druhým číslom (reálne odpracované hodiny ročne). Získame tým náklad na reálne odpracovanú hodinu. Po vynásobení číslom 174 (mesačný pracovný fond) dostaneme náklad na reálne odpracovaný mesiac. Ak sú náklady na zamestnanca 20 000 eur ročne a odpracuje 2000 hodín, náklad na hodinu je 10 eur a na mesiac 1740 eur.

Ak vláda schváli 5 dní dovolenky navyše, zamestnanec reálne odpracuje menej, 1960 hodín za rok. Pri rovnakej(!) dohodnutej mzde preto náklad na hodinu stúpne na 10,2 eur a mesačný náklad na 1776 eur. Zavedenie dodatočnej dovolenky tak zdrazilo služby zamestnanca o 2,07%. Ak zamestnávateľ zdroje na zvýšenie odmeny nemá, musí hľadať iné riešenie, jedným z nich je zníženie základnej mzdy.

Cieľom kalkulačky nie je argumentovať za prácu bez platenej dovolenky. Je to kalkulačka, teda neargumentuje, len kalkuluje. Keď sa zavedú rekreačné poukazy pre malých podnikateľov (v tomto momente sú v parlamente), rekreačné poukazy, mimoriadny štátny sviatok (ako minulý rok), nové sadzby príplatkov ku mzde, či zvýši sa príspevok zamestnávateľa na stravovanie – to všetko do kalkulačky zapracujeme a vďaka tomu si nielen

zamestnanec ale aj volič bude môcť presne vyčíslieť, ako zmenili tieto opatrenia cenu zamestnanca. Nech volič vie viac ako len to ... nič.

Denník N, 22.10.2019

Kto bude jazdiť na liekovom

Ferrari

Martin Vlachynský

V poslednom čase sme niekoľkokrát zažili palcové titulky o nových vysokých doplatkoch na lieky pre pacientov, často s veľmi vážnou diagnózou. Vyhranené emócie takmer úplne zastierajú podstatu problému. A problém to je veľký a v najbližších rokoch bude priam gigantický pre celé verejné zdravotníctvo.

Vedecký pokrok v posledných rokoch prichádza s liekmi, ktoré skokovo posúvajú schopnosť liečiť závažné ochorenia, ako sú rakovina, skleróza multiplex či rôzne dedičné ochorenia a poruchy. Tieto lieky majú aj jednu neblahú vlastnosť. Sú extrémne drahé. Jedna „kúra“ môže stať desiatky tisíc eur, v niektorých prípadoch aj stovky tisíc eur. Alebo aj viac – liek Zolgensma na svalovú atrofiu je aktuálne najdrahší liek, ktorý získal pečiatku od americkej FDA a stojí viac ako dva milióny dolárov. Miliónoch liekov je viacero. Niektoré vyliečia. Niektoré nevyliečia, ale zmenia istú skorú smrť na dlhý život, hoci s obmedzeniami. Mnohé život „len“ predĺžia o dva či tri roky oproti štandardnej liečbe.

Nielenže pribúdajú nové lieky, ale s tým, ako sa nové lieky uvádzajú do praxe, pribúdajú aj pacienti, ktorým by ten či onen liek mohol pomôcť. Napríklad dnes sa „superliekmi“ lieči pár jednotiek percent onkologických pacientov, o pár rokov to môže byť 10 – 15 – 20 percent pacientov. Rakovinu pritom počas života dostane minimálne tretina z nás, čo práve čítame tieto noviny. A tretina z tých, čo ich nečítajú. A teraz pozor – v slovenskom zdravotníctve pripadá na jedného poistenca zhruba 1 200 eur ročne. Z toho okrem spomínaných liekov treba zaplatiť lekárov, sestry, nemocnice, sanitky. Už to cítite, k čomu tento zdĺhavý úvod vedie?

Ani komunizmus, ani kapitalizmus, ani monarchistická diktatúra nezabezpečia, že všetci budeme jazdiť na ferrari. A nové lieky sú ferrari. Otázka znie, ako zabezpečiť, aby tých Ferrari bolo čo najviac a ako ich medzi šoférov rozdeliť. Pravidlá toho, kto dostane aký liek, kto bude mať dlhší život a menej bolesti, a kto nie. Skúste tieto pravidlá vymyslieť a dať si ich do predvolebného programu namiesto tradičného „urobíme tak, aby dobre bolo!“

Akú hodnotu má rok ľudského života? Čo všetko zarátať do

nákladov a čo prínosov liečby? Na akú liečbu majú právo termínálne chorí pacienti? Má dieťa prednosť pred dôchodcom? Má pacient dostať z verejného poistenia lacnejší biosimilárny liek, aj keď by si musel upraviť liečbu? Majú byť tieto pravidlá neohybné ako oceľ alebo je priestor na subjektívne posudzovanie jednotlivých prípadov?

Odpovede na tieto otázky nie sú definitívne ani nikdy nebudú. Ale treba o nich hovoriť, pretože od nich závisí, aké bohaté bude zdravotníctvo budúcnosti.

HN, 21.10.2019

Potrebuje zobrať vzdelávanie z rúk politikov

Róbert Chovanculiak

Ťažko by ste hľadali človeka, ktorý by sa nepodpísal pod tvrdenie, že vzdelávanie je dnes zastarané a nedrží krok s dobou.

Ak sa o vás za posledné roky čo i len trochu obtreli návrhy na reformu vzdelávania na Slovensku, možno ste zachytili, že potrebujeme, aby bolo vzdelávanie viac slobodné, neformálne, vysoko

ko individualizované a do stredu záujmu treba postaviť dieťa.

Obsah vzdelávania sa má zamerať na praktický život a s tým spojené zlepšovanie komunikácie, zdravia, kritického myslenia, podpory demokracie a dosiahnutie zmysluplného života. Učiteľ sa má zmeniť z inštruktora na sprievodcu.

Ak vám napísané heslá pripadajú ako nudné opakovanie fráz, tak nie ste sami. Tieto ciele a zámery som totižto neopísal z nových reformných dokumentov (kde sa tiež nachádzajú), ale boli súčasťou plánov na reformu školstva na začiatku 20. storočia v USA.

Ide o konkrétne body z hlavných princípov Združenia progresívneho vzdelávania a Národného vzdelávacieho združenia z rokov 1918 - 1919 a z iniciatívy štátneho komisára pre vzdelávanie v New Yorku, ktorý presadzoval tzv. Otvorené školstvo v 70. rokoch.

Nie sme pozadu

To, že je vzdelávanie zastarané a nedrží krok s dobou, si ľudia myslia minimálne už jedno storočie. Od konca 19. storočia sa intenzívne diskutuje, ako modernizovať školu a rieši sa, ako zmeniť obsah vzdelávania - čo sa učí a ako sa to učí.

Frflajúci Slovák si možno povie, že na západe nič nové, ale pre nás sú to novinky. Ako vždy sme pozadu. Ale nič nemôže byť d'alej od pravdy.

Už v roku 1906 sa v Olomouci uskutočnil veľký zjazd moravského učiteľstva, ktorý odmietal „memorovaní a zapamatovaní si již hotových poznatku a vědomostí“ a požadoval školy „volné a činné“.

Mnohí reformátori vtedy volali po nahradení zastaranej „pedagogiky učiteľa“ - prílišného verbálneho učenia spoza katedry novou „pedagogikou dieťaťa“, ktorá volala po vyššom podiele priamej a aktívnej činnosti žiakov, píše Karel Kostka v publikácii „Tomáš Baťa a baťovské školsví“.

Český pedagóg, riaditeľ a inšpektor Jozef Úlehly sa v roku 1899 poštážoval:

„Chceme děti učit čtením, ale nedáme jim jednati, nýbrž mluvíme k nim slova, chceme je učit pracovitosti, ale nedáme jim pracovati, nýbrž mluvíme k nim slova, chceme, aby poznaly řád a zákony zevnějšího světa, ale nedovolíme jim zevnější svět pozorovati, aby se zanítily silou mladistvé duše pro krásno a dobro a zavřeme je do čtyř školních zdí a mluvíme k nim opět slova“.

Reformné snahy, dokumenty a vyhlásenia tak nie sú v školstve nič nové. Ľudia zvyknú žiť svoju dobu a zabúdajú, že len relatívne nedávno ich blízki predkovia riešili podobné problémy. A čo je ešte zaujímavejšie, prichádzali s podobnými riešeniami.

Spokojný zákazník

Problémom školstva tak nie je nedostatok predstáv, ako ho reformovať. Jeho problém je, že uviazlo v kazajke štátu, ktorú zväzujú politici.

A politická aréna má svoje špecifiká. Čo sa dostane pod ruky politikom, tam nie je priestor na diverzitu a prekvitá monokultúra. To nie je zlyhanie jednotlivých politikov, ale vlastnosť systému.

Keď chcete niečo riadiť z ministerstva, musíte presne stanoviť mantinely a pravidlá. To sú základné princípy byrokratického manažmentu. Preto v minulom režime mala väčšina ľudí rovnaké obývačkové steny a jeden typ televízora.

Štát zvykne hľadať riešenie pre všetkých. A to časom nevyhovuje nikomu.

Je načase vyskúšať iný prístup, keď centrálnie riadený systematicky zlyháva. Vyzliecť si kazajku. Otvoriť školstvo súkromnej iniciatíve, kde bude môcť vedľa seba fungovať množstvo rôznych prístupov k vzdelávaniu.

To ale znamená zobrať vzdelávanie z rúk politikov a dať možnosť ukázať sa vzdelávacím inovátorom. Teda preniesť vzdelávanie z verejného sektora do súkromného.

Kde o úspechu či neúspechu nerozhodujú politické sľuby a preferencie, ale spokojnosť zákazníkov (teda žiakov a ich rodičov) a ziskovosť.

SME, 22.10.2019

Nikdy viac sme dlhovú brzdu nepotrebovali ako dnes

Radovan Ďurana

Takáto otázka by bola namieste len v prípade, že vláda dokáže dodržiavať vlastné záväzky o vyrovnanom **rozpočte** a preukázateľne ju limity dlhovej brzdy obmedzujú.

Že dodatočné **daňové príjmy neutráca na spotrebu**, nepodložené zvyšovanie dávok, **obedy zadarmo** a podobne, ale snaží sa ich investovať do pripravených investičných projektov, na ktoré jej **chýbajú zdroje**.

My v takej krajine nežijeme, preto táto diskusia nie je odborná, ale politická. Tento **návrh je podivný** aj v kontexte, že **daňovo odvodové príjmy** za posledné 4 roky **vzrástli** o závratných **4,5 mld. eur**.

Dnes **robí dlhovú brzdu** presne to, čo od nej daňový poplatník, požadujúci zodpovedné hospodárenie, očakával. **Bráni politikom navyšovať bez limitov deficit a dlh**. Nastavené zrkadlo politikom hovorí, že súčasná vláda a parlament prikladá maximálny **dôraz okamžitej spotrebe**, a **minimálny dôraz na dlhodobé investície**.

Podkladom pre toto tvrdenie je napríklad **neochota ministerstva dopravy zverejniť rebríček priorit**, či navýšiť zdroje na starostlivosť o existujúce cesty 1. triedy. Alebo **neochota diskutovať o pridanej hodnote** rozsiahlych IT projektov.

Príkladom je budúcoročný rozpočet, ktorý **znižuje objem kapitálových investícií** v prospech okamžitej spotreby. Slovensko má v súčasnosti omnoho väčšie **medzery v realizácii projektov** ako v nedostatku zdrojov.

Obstarávanie aj ich realizácia trvajú extrémne dlho.

Diskusia o **čistom a hrubom dlhu** má skôr filozofický charakter, nepredstavuje reálne obmedzenie investícií pre vládu. Prípadná zmena definície by nemala súčasnej vláde umožňovať zvyšovanie výdavkov. **Nízke úroky** nie sú dôvodom na zvyšovanie zadlžovania. Slovensko už dnes má prístup k **dotáciám na investície, ktoré sú bez úrokov. Volajú sa eurofondy**.

Nielenže ich **vláda nevie vyčerpať**, ale má problémy s ich **efektívnym využitím** ako aj dodržiavaním podmienok ich čerpania. Výsledkom sú rozsiahle korekcie. **Viac dlhu** by pre Slovensko znamenalo aj vyššie riziko neefektívnych investícií.

Štát sa nedostatočne stará už o súčasný majetok. Debata sa často zužuje na **investície** do dopravnej infraštruktúry, pričom stále **neprebehol dôsledný audit** majetku verejnej správy, jeho konsolidácia a odpredaj prebytočného majetku.

Politika nízkych úrokov ECB síce momentálne úžasne pomáha krajinám mlieť viac (na umelo nízkych úrokoch dostáva vláda dotáciu od ECB v hodnote niekoľko stoviek miliónov eur ročne), ale má pritom vnútorné riziká, ktoré sa s veľkou pravdepodobnosťou prejavia v spomalení rastu.

Európsky model **welfare state**, štátu blahobytu, je pritom postavený práve na **predpoklade „vyrastenia“ z dlhu**, keď ekonomický rast predbehne mieru zadlžovania (to je aj stratégia Slovenska). Ak sa ale dostaneme do situácie pomalšieho rastu, o to ťažšie sa nám z dlhu bude vyrastať, preto naopak, zadlžovaniu by sme sa mali vyhýbať.

Posledným argumentom do tejto diskusie je **paseka, ktorú verejným financiám** priniesol strop na zvyšovanie veku odchodu do dôchodku. Prudko zvýšený minimálny dôchodok je už len čerešničkou na tejto paseke.

Oboje opatrenia budú viesť už v blízkej budúcnosti k **zvyšovaniu zadlžovania**, pritom **nejde o investície do budúcnosti, ale spotrebu**. Dnes potrebujeme čo najnižší dlh, aby sme tu paseku v budúcnosti vedeli ustáť.

Uvoľnenie dlhovej brzdy by znamenalo **precedens**, po ktorom túžia len nezodpovední politici. **Získať neobmedzenú kreditku na svoje predvolebné sľuby**.

iness.sk, 30.10.2019

Aká je skutočná cena zamestnanca?

Róbert Chovanculiak

Rozmohol sa nám tu taký nešvár. Politici nadobudli presvedčenie, že je ich úlohou a dokonca aj schopnosťou priamo zvyšovať mzdy ľudí v hospodárstve.

Toto je však ekonomicky nezmysel. Skutočný dôvod prečo majú slovenskí zamestnanci nižšie mzdy, ako ich západní kolegovia, je ich **nižšia produktivita práce**. A tú politici v parlamente nedokážu zvyšovať ani keby za všetky možné minimálne mzdy, príplatky, poukazy a dovolenky hlasovalo všetkých 150 poslancov dvakrát.

Pekná ukážka tohto mylného presvedčenia je prístup politikov k minimálnej mzde počas posledných piatich rokov. V roku 2014 bola minimálna mzda 352 eur. Počas nasledujúcich 5 rokov vzrástla o skoro 50%. To je viac dvojnásobná rýchlosť oproti rastu priemernej mzdy, ktorá vzrástla v tomto období o cca 20%. Nehovoriac o tom, že produktivita práce narástla cca o 13 %. Minimálna mzda prudko prebiehala rast produktívnej práce

aj v predchádzajúcej päťročnici.

Keby od roku 2014 rástla minimálna mzda rýchlosťou priemernej, tak dnes máme minimálnu mzdu 415 eur a nie 520 eur. Na miesto toho bude minimálna mzda budúci rok 580 eur. A netreba zabúdať na ďalšie pásma - ak sa človek dotkne hotovosti pri práci, tak sa naňho bude uplatňovať druhý stupeň teda skoro 700 eur, čo predstavuje mzdové náklady 950 eur. **To však nie je všetko, čo zamestnávateľ platí** - je tu aj 13. a 14. plat, gastrolístky, príplatky za prácu v noci, cez víkend alebo sviatky, rekreačné poukazy a v neposlednom rade dovolenky. Takto sa mzdové náklady na zamestnanca vyšplhajú dokonca nad 1000 eur. A teraz si predstavte dlhodobo nezamestnaného človeka, so základnou školou, možno Róma, ktorý sa bude chcieť zamestnať v Poltári v miestnej malej firme. Tento človek bude musieť mesačne vyprodukovať hodnotu viac ako 1000 eur.

Čo tento závrtný rast minimálnej mzdy znamená? Že podnikateľom, ktorí sa nachádzajú v zaostávajúcich regiónoch, zamestnávajú nízko produktívnych ľudí a podnikajú vo vysoko konkurenčných odvetviach ako maloobchod, stavebníctvo, reštaurácie, hotelierstvo a pod. rástli expresne rýchlo mzdové náklady. Tržby týchto podnikateľov však nie sú nafukovacie a priestor na znižovanie ziskov je minimálny, ak nejaký vôbec existuje.

Niet sa potom čomu čudovať, že v dobe ekonomickej expanzie máme stále okresy, kde máme stále viac ako 15% mieru nezamestnanosti, kde na jedno voľné pracovné miesto čakajú desiatky nezamestnaných. Kde 9/10 nezamestnaných patrí medzi znevýhodnené skupiny - sú to absolventi, alebo ľudia iba so základným vzdelaním a kde až 70% nezamestnaných je nezamestnaných dlhodobo.

A v tejto situácii prešiel v parlamente návrh poslanca Fica na zavedenie minimálnej mzdy ako 60% priemernej, čo znamená, že ďalší rok sa budeme baviť o raste minimálnej mzdy o ďalších 10%. Analytici Ministerstva financií odhadujú na budúci rok rast priemernej mzdy v súkromnom sektore na 3,7%. A to zatiaľ stále počítajú, pre niekoho s optimistickým, slušným rastom HDP o 2,3%.

Kol'ko stojí hodina reálnej práce zamestnanca? Pripravili sme novú kalkulačku cenazamestnanca.sk, ktorá kalkuluje nielen mzdy, dane a odvody, ale aj rekreačné poukazy, príplatky, či dovolenku!

blog Pravda, 24.10.2019

Opozícia chce hackovať minimálnu mzdu

Róbert Chovanculiak

Zlý vtíp je v druhom čítaní. Návrh poslanca Fica naviazať minimálnu mzdu na 60% priemernej mzdy sa v Národnej rade posunul bližšie k schváleniu. Čo je prekvapujúce, hlasovali zaň aj opoziční poslanci. Návrh dostal 120 hlasov. A to v čase, keď vznikol pomerne zriedkavý konsenzus odborníkov rôznych inštitúcií a to aj z verejného sektora o tom, že už bolo dosť zvyšovania. Je čas vrátiť minimálnu mzdu nohami na zem.

Úplne iná atmosféra ako v parlamente, bola na diskusii venovanej zvyšovaniu slovenských miezd, ktorú 25. septembra organizoval INESS. Zúčastnilo sa jej päť politikov z piatich strán a dvaja ekonomickí experti. Prakticky všetci sa zhodli na tom, že minimálna mzda sa už dostala do nebezpečných výšok a líšili sa len v spôsobe, ako jej negatíva minimalizovať. Padali návrhy od znižovania daňovo odvodového zaťaženia nízko príjmových ľudí, cez regionálnu diferenciáciu, alebo naviazanie rastu minimálnej mzdy na rast produktivity. Všetci sa negatívne pozerajú na fakt, že zo zvyšovania minimálnej mzdy sa stalo politikum. Po voľbách by politici vymenili vo Ficovom návrhu priemernú mzdu za mediánovú.

Práve tento posledný návrh sa zdá byť preferovaný niektorými opozičnými poslancami. Mediánová mzda je mzda, ktorú poberá človek v strede - polovica ľudí na Slovensku má od neho nižšiu mzdu a polovica vyššiu. Tento údaj teda nie je ovplyvnený vysokými mzdami manažérov v podnikoch, a predstaviteľov verejnej správy, na rozdiel od priemernej mzdy. Výhoda mediánovej mzdy z pohľadu Ficovho návrhu je, že je nižšia ako priemerná mzda. To znamená, že bude nižšia aj z nej vypočítaná minimálna mzda. A to je to, o čo ide.

Tento spôsob ako hacknúť populistický návrh zo Smeru-SD má však jeden veľký problém. Na Slovensku nemáme dostatočne kvalitné dáta o mediánovej mzde. Štatistický úrad ju zisťuje v rámci tzv. výberového zisťovania o štruktúre miezd, do ktorého sa však zapájajú len podniky s viac ako 20 zamestnancami. Táto metodika opticky zvyšuje mediánovú mzdu. Ako to vieme? Stačí sa pozrieť na to, akú priemernú mzdu takouto metodikou publikuje štatistický úrad.

Za rok 2018 bola podľa tejto metódy priemerná mzda 1175 eur. Pričom oficiálna priemerná mzda zistená pomocou štvrťročné-
ho štatistického výkazníctva bola 1013 eur. To je rozdiel 16 %. Viacerí ekonómovia preto pri odhade výšky mediánovej mzdy upravujú jej výšku o tento metodický rozdiel. Za medián preto považujeme mzdu 808€, to je 16% znížený oficiálny údaj 938 eur.

Otázkou tak ostáva, odkiaľ a aké čísla sa budú brať do úvahy pri stanovovaní minimálnej mzdy ako 60% mediánovej. Ak by sa bral upravený medián, tak by podľa tohto vzorca vypočítaná minimálna mzda na rok 2021 mala mať výšku 513 €. Za to pravdepodobne ani v budúcej vláde žiadny politik nezdvihne ruku. Aj keď pravda je taká, že keby od roku 2014 nerástla minimálna mzda raketovým tempom, ale rýchlosťou rastu priemernej mzdy, tak by bola v roku 2021 minimálna mzda vo výške 490 €. Populizmus ale bohužiaľ nepozná cestu späť.

Ako by však dopadla minimálna mzda, keby politici aplikovali do Ficovho vzorca neupravený medián? V takomto prípade by sme dostali v roku 2021 minimálnu mzdu približne 596 €. Teda išlo

by o medziročné navýšenie o 16 €, na rozdiel od 76€, ktoré by chcel poslanec Fico

Takéto opatrenie by síce vyriešilo problém do budúcnosti: zneužívanie minimálnej mzdy na politický marketing a preteky v jej zvyšovaní. Nevyliešilo by však naakumulovaný problém z minulých rokov: posledných 6 rokov rástla minimálna mzda dva krát rýchlejšie ako priemerná. Vyriešiť tento problém sa dá jednoducho cez zníženie odvodového zaťaženia zamestnávateľov. Uvidíme, či pri nasledujúcom hlasovaní sa politici zvezú na populistickéj vlne, alebo nájdu odvahu naliať občanom čistého vína. Príliš vysoká minimálna mzda totiž nakoniec aj tak naráži na výkonnosť ekonomiky.

iness.sk, 28.10.2019

Viac vody

Martin Vlachynský

Návrh rozpočtu na rok 2020 prináša asi len jeden ako-tak prekvapujúci moment. Štát zaplatí za dôchocov, deti a ostatné neaktívne osoby viac do zdravotných poisťovní. V minulom rozpočte plánoval v roku 2020 len 790 mil. eur, teraz toto číslo prisolil o slušných 352 mil. eur. Viac ale neznamená vždy viac. Kým v roku 2017 tvorili tieto platby 28% zdrojov, realita roku 2019 bude zhruba 23%, v roku 2020 by to malo byť 21,4% a o rok neskôr 20,7%. Hoci baviť sa dnes o rozpočte 2021 asi veľký zmysel nemá.

Od budúceho roka by mala zaniknúť sadzba za poistencov štátu, miesto nej by sa mala používať jedna kumulatívna suma. Táto téma čerila vody aj pri tvorbe rozpočtu 2019 a aj vďaka tomu sa rozpočet definitívne utriasol až minulý rok v decembri. Dôvodom má byť jednoduchšie cieľovanie celkovej sumy zdrojov na zdravotníctvo, keďže stanovanie sadzby sprevádza čoraz väčšie „bazárové“ handrkovanie politikov. Veď počas tohto roka sa sadzba zmenila už tri krát!

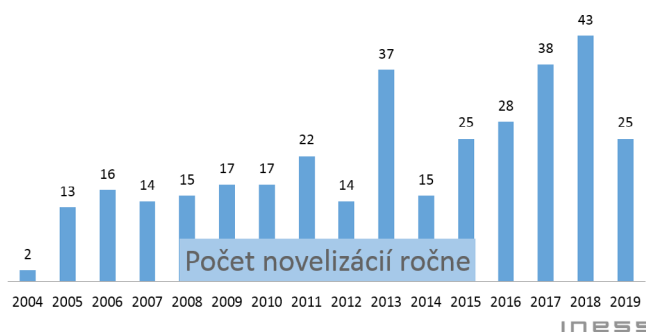
Je v tom aj istá forma porážky pôvodnej myšlienky a kapitulácia pred politickou situáciou. Keď sadzba pre 15 rokmi prišla, žiadne handrkovanie nemalo byť. Preto bola v zákone pevne nastavená na 4%. Výdavky na štátnych poistencov mali byť mimo dosah politického cyklu. Neboli. Upustenie od sadzby je akceptovaním tohto stavu.

Má to byť predohra programového rozpočtovaniu. To má ministerstvu lepšie pomôcť kontrolovať výdavky v zdravotníctve. Či už z pohľadu objemu, alebo z pohľadu priorit. V súčasnosti pa-

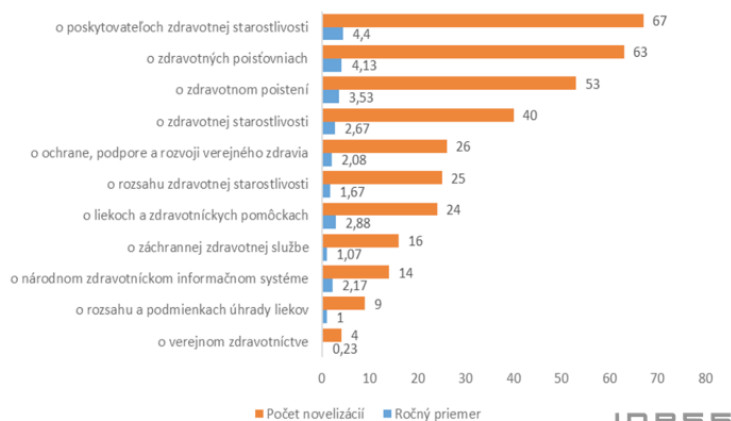
nuje u mnohých názor, že zdravotné poisťovne v tomto zlyhávajú. Keď sa pozrieme na to, prečo k tomu zlyhávaniu prichádza, objavia sa obavy, či rovnako tak nezlyhá štát. Dnes je rozpočet krok pozadu za systémom. Je v ňom minimálny manévrovací priestor pre kohokoľvek – poskytovateľov, poisťovne aj ministerstvo. Každé dodatočné euro je prakticky okamžite spotrebované na vyššie mzdy, viac a drahších liekov, či vyhnanie plesní z tej či onej rozpadajúcej sa nemocnice. Mimochodom, nemocnice sú už asi v dobrom stave, kapitálové výdavky ministerstva majú medziročne klesnúť o tretinu.

Inými slovami – hasí sa. Ak bude mať ministerstvo lepšiu kontrolu nad zdrojmi, možno uvidí požiar skôr (než dosiahne médiá) a vyšle hasičské autá presnejšie. Zvýšené rozpočtové zdroje len poskytnú viac vody. Otázky budúcnosti ostávajú nevyriešené. Ako bude verejné zdravotníctvo čeliť príchodu kvalitnejších, ale výrazne drahších liekov? Úbytku lekárov? Kto bude tlačíť na kvalitatívne ukazovatele? Kto sa podujme na reorganizáciu kompetencií, v trojuholníku všeobecný lekár-špecialista-nemocnica? Poisťovne to dnes nemôžu/nevedia/nechcú spraviť (vyberte si odpoveď podľa vášho výkladu reality). Dokáže to ministerstvo? To z rozpočtu nevyčítame. Ale pre dlhodobú budúcnosť zdravotníctva je to zaujímavejšia otázka, ako presný počet miliónov v návrhu rozpočtu.

ZN, november 2019

Počet novelizácií jednotlivých zákonov

iness

Publikácie

INT 5/2019:

Novelizácie v zdravotníctve: Radšej raz a poriadne?

Ignorantia juris non excusat - neznalosť zákona neospravedlňuje. Túto právnu fikciu pozná aj každý laik.

No čo ak sa zákony menia tak rýchlo, že dosiahnuť znalosť zákona a na základe tejto znalosti upraviť svoje konanie, môže byť veľmi nákladné? V publikácii *Novelizácie v zdravotníctve: Radšej raz a poriadne?* sa dozviete, ktoré z 11 kľúčových zdravotníckych zákonov boli najviac menené a ktoré roky z obdobia 2004-2019 boli plodné na novelizácie.

Publikáciu si [môžete stiahnuť tu](#).

Pokrok bez povolenia

Nová kniha **Pokrok bez povolenia** je vonku!

V týchto dňoch vychádza z tlačiarne kniha *Pokrok bez povolenia*, ktorá získala v crowdfundingovej kampani viac ako 10-tisíc eur. Dočítate sa v nej, ako môžu nové technológie meniť svet k lepšiemu, ak im v tom nebudeme brániť.

Knihu si môžete objednať na webe:

www.pokrokbezpovolenia.sk

Môžete sa tešiť na 288 strán plných zaujímavosti zo sveta, kde na seba narazili internetoví podnikatelia a úradníci s pečiatkami. Tým prvým na úspech už nestačilo len poskytovať kvalitné služby a bojovať o srdcia zákazníkov. Museli sa naučiť plávať v mútnych vodách politiky a byrokracie. Tí druhí zasa neboli zvyk-

nutí na to, že by im niekto chcel a dokázal konkurovať. Storočia žili v presvedčení, že majú monopol na verejné služby. Toto všetko spolu vytvorilo kulisy pre veľký stret technológií 21. storočia a inštitúcií 20. storočia. Pokrok bez povolenia je sprievodca týmto svetom.

O knihe napísali:

„Táto kniha otvára okno do sveta, v ktorom technológie víťazia nad byrokraciou, siete nad autoritami a voľný trh nad reguláciami“

Mato Galvánec
riaditeľ Sigil fund, kryptoinvestor

„Zníženie transakčných nákladov informačnými technológiami spustilo spoločenskú revolúciu. Táto kniha je pútavou exkurziou jej bitkami.“

Juraj Karpiš
zakladateľ INESS, autor ekonomického bestselleru *Zlé peniaze*

„V čase politického blúdenia a spoločenského zúfalstva predstava kniha 'Pokrok bez povolenia' jasnú víziu ďalšieho smerovania spoločnosti cestou k vyššej ekonomickej efektívnosti...“

Pavol Lupták
CEO Nethemba, etický hacker

Podujatia

INESS na Market Access seminári

Druhýkrát tento rok vystúpil zástupca INESS Martin Vlachynský na seminári Market Access, ktorý sa venuje vybraným problematikám zo zdravotníctva.

Seminár sa odohral 2. októbra 2019 v hoteli Austria Trend a témou v podaní INESS bolo medzinárodné porovnanie zdrojov v zdravotníctve.

Cena štátu

Radovan Ďurana prednášal 17.10. pre 50 študentov Obchodnej akadémie v Topoľčanoch na tému *Ceny štátu*.

Čitateľský krúžok

Dňa 23.10. 2019 sme v INESS zorganizovali ďalšie kolo Čitateľského krúžku INESS, na ktorom sa zúčastnilo 9 záujemcov, s ktorými sme diskutovali do neskorých nočných hodín o knihe *The Elephant in the Brain: Hidden Motives in Everyday Life* od autorov Robin Hanson a Kevin Simler.

Ekonomické reči #19: 50 odtieňov zelenej - deň zálohovania

Ekonomické reči #19, ktoré sa uskutočnili 30. októbra 2019 v bratislavskej Nervose, sa venovali skutočne horúcej téme - ekologickému prínosu zálohovania. Zálohovanie fliaš bude onedlho skutočnosťou aj na Slovensku. Kým mnoho ľudí tomuto nápadu tleska, my sme sa venovali jeho ekonomickému dopadom.

Diskusia o recyklácii obalov býva obyčajne zameraná na otázky, čo všetko by sa malo recyklovať. My sme sa bavili o tom, **aké sú náklady recyklácie a prečo recyklácia plastových fliaš bola hlavne politickým rozhodnutím, pri ktorom ekonomické aspekty išli tak trochu bokom.** Aj recyklovať treba s rozumom.

Diskutovali **Martin Vlachynský** z INESS a **Radovan Kazda**, šéfredaktor denníka Odpady-portal.sk, ktorý vysvetlil, prečo nápad so zálohovaním fliaš nemusí byť taký revolučný a priaznivý pre životné prostredie, ako sa na prvý pohľad javí. Radovan Kazda účastníkom názorne ukázal, akú malú časť celkových odpadov tvoria platové fľaše, a aké budú celkové náklady spojené s recykláciou.

Čo zaujímavé pripravujeme?

INESS spúšťa portál cenazamestnanca.sk

Do popredia verejného záujmu na Slovensku sa v posledných rokoch dostala téma výšky miezd zamestnancov v slovenskej ekonomike.

Časť politického spektra využila túto tému ako plavidlo, s ktorým vyrazili na more populizmu. Zaznamenali sme mnohé rétorické pokusy vraziť klin medzi zamestnancov a zamestnávateľov na Slovensku a rozdúchávať nenávisť vytváraním mýtu o lakomých podnikateľoch. Niektoré výroky týkajúce sa miezd, ktoré kolujú sociálnymi, ale aj masovými médiami, môžeme pokojne označiť nálepkou „hoax“. No téma miezd sa pretavila aj do reálnych hospodárskych politík, ktoré sťažili zamestnávanie na Slovensku a postavili ekonomiku do nevýhodnej pozície v prípade hrozacej recesie.

Veľmi často sa však zabúda na fakt, že číslo, ktoré vidíme prezentované ako „mzdu“ v inzerátoch, či pracovných zmluvách, má ďaleko od toho, čo pod pojmom „mzda“, alebo skôr osobný náklad, alebo cena zamestnanca, rozumie zamestnávateľ. Preto sa INESS do debaty o mzdách rozhodol vstúpiť s novým portálom cenazamestnanca.sk.

Jadrom tohto portálu je kalkulačka, ktorá na základe vstupov zadanych návštevníkom vypočíta „cenu“ konkrétneho zamestnanca. Oproti rôznym kalkulačkám superhrubej mzdy, ktoré sa vyskytujú na internete má cenazamestnanca.sk viacero významných rozdielov.

Užívateľ si vďaka 15 parametrom môže definovať zamestnanca z reálneho života. Nezadáva len mesačnú mzdu, ale aj koľko práce vykonáva v noci, či cez víkend, či má 13. a 14. plat, rizikovú prácu alebo koľko má rokov a koľko kolegov. Kalkulačka na cenazamestnanca.sk následne tieto dáta spracuje a výstupom je náklad na reálne odpracovaný čas.

Príklad: Cena zamestnanca Róberta

Pán Róbert pracuje v továrni na traktory s 250 zamestnancami v kontinuálnej prevádzke. Inzerovaná hrubá mesačná mzda na jeho pozícii je 750 eur. Róbert mesačne odrobí 6 nočných zmien, jednu sobotu, jednu nedeľu a 10 hodín nadčasov. Spoločnosť oceňuje ťažkú prácu zamestnancov 13. a 14. platom vo výške 500 eur. Róbert využíva aj dopravu do práce firemným autobusom, dostáva aj permanentku do fitness centra v hodnote 60 eur ročne. Ako 36-ročný človek si užíva 5 týždňov dovolenky s rekreačným poukazom, návštevami lekára strávi tri a pol dňa ročne a rovnako tak často sprevádza k lekárovi svoje deti. V práci televíziu síce nepozerajú, jeho zamestnávateľ však musí aj za Róberta platiť koncesionárske poplatky.

Zmluvná mzda 750 eur v hrubom predstavuje 4,31 eur na hodinu. V skutočnosti však zamestnávateľ za každú hodinu, ktorú Róbert reálne strávi prácou, zaplatí 9,32 eur. Cena zamestnanca Róberta tak je o 116% vyššia než suma, ktorú vidí Róbert vo svojej zmluve, či prípadný záujemca o túto prácu v inzertných novinách. Jeho čistá mzda je vďaka príplatkom 734 eur. Zamestnávateľ však za jeden 174-hodinový reálne odpracovaný mesiac musí vynaložiť náklad 1622 eur. To je o 121% viac.

Súčasťou portálu je aj séria videí, ktorá je súčasťou série vlogov [Na Vršku](#). Na portáli sa budú zjavovať aj komentáre a analýzy týkajúce sa miezd, ktoré pripravili analytici INESS.

Rast reálnych miezd je prirodzeným a žiadaným javom v zdravej rastúcej ekonomike. Ak sa však tento rast snažia „stimulovať“ politici svojimi častokrát veľmi krátkozrakými opatreniami, môžu dosiahnuť presný opak – menej pracovných miest, nižšie reálne mzdy a viac sociálnych skupín vytlačených z trhu práce.

Ekonomická olympiáda

Pár klikmi k lepšiemu ekonomickému vzdelávaniu na školách

V čase hroziacej ekonomickej recesie a predvolebnej nálade získavajú ekonomické vedomosti na dôležitosť. Pozorujeme pritom už dlhé roky, že ekonómii sa na školách venuje málo pozornosti. Kým predmetové olympiády z fyziky, matematiky alebo geografie oslavujú na Slovensku desiatky rokov pôsobenia, Ekonomická olympiáda vznikla len na sklonku roka 2017. Teraz otvára brány nového ročníka už po tretíkrát.

Do Ekonomickej olympiády sa minulý rok zapojilo takmer 5300 stredoškôľakov zo 180 škôl. Veľké množstvo súťažiacich svedčí o jednoduchosti organizácie pre školy a pedagógov. Pre registráciu školy stačí niekoľko klikov na webe a vďaka online testovaniu v školskom kole môžu učitelia zapojiť niekoľko desiatok študentov naraz. Hneď po absolvovaní testu získajú výsledky aj s vyhodnotením, ktoré napovie viac o silných a slabých stránkach v ekonomických znalostiach študentov. Učitelia tak vedú zamerať svoju výučbu na najproblémovejšie oblasti.

„Som vďačná za možnosť zapojiť sa do Ekonomickej olympiády. Sme radi, že aj na Slovensku vznikla takáto súťaž. Podľa študentov boli otázky ťažké, ale na druhej strane u nich testovanie prebudilo záujem o niektoré témy a na nasledujúcej hodine sme zaujímavé námety z ekonomie aj otvorili a venovali sa im podrobnejšie.“ - Eva Borovjaková, učiteľka z SOŠ Hattalova, Námestovo

Súťaž organizuje INESS – Inštitút ekonomických a spoločenských analýz, s podporou odborníkov z Národnej banky Slovenska, Slovenskej ekonomickej spoločnosti, Českej národnej banky, Ekonomickej univerzity v Bratislave, Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, či Vysokej školy ekonomickej v Prahe.

Po online školskom kole nasledujú krajské kolá a celoslovenské finále, ktoré prebiehajú už písomne v spolupráci univerzitami. Niektoré z nich umožňujú úspešným súťažiacim prijatie na bakalárske štúdium bez prijímacích skúšok. Len nedávno - v septembri 2019 - sa podarilo zorganizovať aj pilotné medzinárodné finále, do ktorého sa okrem slovenských študentov zapojili aj českí a maďarskí súťažiaci. Prvé dve medailové priečky vybojovali práve študenti zo Slovenska.

„Pre každého, kto je v bežnom školskom systéme, je Ekonomická olympiáda obrovským krokom vpred. Či už v tom, že ho naučí ekonomicky myslieť, pripraví ho na to, čo bude v budúcnosti robiť alebo ho naučí vidieť nielen osnovy v učebnici ale aj dôvod, prečo ekonomiu naozaj študujeme. A to je realita, s ktorou musíme ekonomické vedomosti v rámci olympiády prepájať.“ - Jakub Kučerák, víťaz prvého medzinárodného kola Ekonomickej olympiády.

Prihlasovanie do Ekonomickej olympiády je otvorené do konca novembra. Všetky potrebné informácie a inštrukcie dostávajú pedagógovia e-mailom. Viac informácií o olympiáde ako aj registráciu nájdete na stránke: www.ekonomickaolympiada.sk.

IX. Seminár rakúskej ekonomie

V dňoch 14. – 17. 11. 2019 sa už tradične v priestoroch Kaštieľa Mojmírovce uskutočnil deviaty ročník Seminára rakúskej ekonomie (SREK), ktorý organizuje INESS. Hostili sme 25 študentov aj pracujúcich z rôznych kútov Slovenska, ktorí mali možnosť počúvať a diskutovať s lektormi nielen zo slovenského prostredia.

Seminár otváral v prvý večer Radovan Ďurana z INESS s neformálnym privítaním účastníkov. Tí sa mohli v priebehu prvej hry navzájom predstaviť a zoznámiť. Následne si v štvorčlenných skupinách overili svoje vedomosti nielen z ekonomických tém prostredníctvom kvízu, ktorý si pre nich pripravili ďalší inessáci Róbert Chovanculiak a Martin Vlachynský. Odpovedali na otázky ohľadom štátneho rozpočtu, dejín ekonomických škôl ale aj atraktivity vybraných ekonómov. Najlepší tím bol ocenený ekonomickou literatúrou a potleskom svojich konkurentov.

Ako sa už stalo zvykom, každý deň bol ukončený neformálnym posedením účastníkov s prednášajúcimi, ktoré sa nieslo v atmosfére búrlivých diskusií a dych berúcich príbehov. Práve tieto diskusie považujú mnohí účastníci za jedno z najväčších pozitív Seminára.

Ďalší deň otváral Radovan Ďurana so svojou prezentáciou o Cene štátu a Welfare state. Účastníci sa dozvedeli o tokoch výdavkov štátu financovaných z daní a odvodov a fungovaní sociálneho systému. Diskutovanou témou bola taktiež udržateľnosť verejných financií, ako sa stáva z poisťného systému systém sociálneho sporenia a univerzálny príjem ako alternatíva.

va k aktuálnemu systému.

Druhú prednášku viedol prof. Josef Šíma, rektor VŠ CEVRO Institut v Prahe. Na SREKu sa zúčastnil už po niekoľkokrát a jeho prednes a pestrý obsah prednášok opäť upútal veľkú časť publika a to nielen účastníckeho. Prvou piatkovou prednáškou otvoril brány rakúskej ekonómie pre študentov. Ozrejmil základné piliere a predpoklady, na ktorých stojí. Vyzdvihol najväčších mysliteľov a ekonómov, ktorí ju formovali. Spomínal množstvo literatúry, a mená ako Menger, Böhm-Bawerk, Mises, Hayek, Rothbard a mnohých ďalších.

Poobedný blok prednášok zahájila Marianna Sádecká s prednáškou o kryptomenách. Účastníkov vniesla do sveta kryptomien a blockchainu. Venovala sa výhodám kryptomien ako alternatíve k fiat peniazom. Vyzdvihla decentralizáciu a skutočnosť, že na rozdiel od fiat peňazí, ktoré sú inflačné, je bitcoin deflačný. Prednášku zakončila praktickými radami pre používanie kryptomien a obozretnosti v bezpečnosti.

V nasledujúcej prednáške Martin Vlachynský hovoril o problémoch súčasného systému zdravotnej starostlivosti a predstavil riešenia založené na vpustení viac trhu do tohto preregulovaného sektora.

Poslednú prednášku poobedného bloku mal opäť prof. Josef Šíma, ktorý účastníkov zaviedol do témy anarchie ako konzervatívneho ideálu. Bola to prednáška plná údivu študentov, ktorá sa premietla aj v búrlivej diskusii. Prednášajúci hovoril o motivácii jednotlivcov konať v prospech ostatných za účelom dosiahnutia svojho cieľa. Na pilieroch Adama Smitha a Ludwiga von Misesa postavil argumentáciu, prečo anarchia spĺňa kritéria konzervativizmu, kdežto súčasný systém ich rozvracia. Anarchiu nedefinuje ako absenciu práv, ale ako absenciu politickej-mocenskej hierarchie.

Záverečnou témou piatkového dňa bola prednáška od Jozefa Martiniaka – minuloročného účastníka SREKu – na tému úlohy podnikateľa v spoločnosti. Prednášajúci ako podnikateľ zdieľal s účastníkmi jeho skúsenosti a prekážky s ktorými sa musí stretávať. Taktiež zdôraznil tlak na podnikateľov a ich prezentáciu ako nepriateľov a zločtov, kým v skutočnosti poskytujú prácu a zázemie mnohým ľuďom.

Sobotu zahájil prof. Josef Šíma prednáškou o ekonómii životného prostredia. Rozoberal snahu štátov a jednotlivcov k zmierňovaniu klimatickej zmeny. Pre študentov znázorňoval a vysvetľoval prístup k efektívnosti vynaložených financií a zdrojov, ktoré majú otázný výsledok. Mohli sme počuť ako nové technológie

nielenže zlepšujú náš život, ale sú aj šetrnejšie k životnému prostrediu. Na druhej strane štátne opatrenia často nevychádzajú z reality a poskytujú riešenia, ktoré sú populárne, avšak ich výsledok je takmer zanedbateľný.

V druhej prednáške sme sa dočkali hlavného prednášajúceho IX. ročníka Seminára. Privítali sme Roberta Murphyho z Mises Institute v USA. Študentom priblížil rozpory medzi rakúskou ekonomickou školou a keynesianskym mainstreamom. Hovoril o rozdielnych prístupoch k hospodárskej politike, metodike a iným. Poslucháčom objasnil rozdiely medzi jednotlivými školami a svoje argumenty prečo sa identifikuje práve s rakúskou školou.

Poobedný blok otvoril taktiež Robert Murphy prednáškou o teórii hospodárskeho cyklu (ABCT). Venoval sa intervenciám národných bánk a ich dopadom na hospodársky cyklus. Vyjadril sa k postojom rôznych ekonomických prúdov, no hlavne rozporu medzi rakúskou školou a keynesianskym prístupom. Obhajoval, prečo je prístup rakúskej školy správny a ako zásahy štátu do ekonomiky krivia trh, na ktorom sa následne vytvárajú kolízie.

Na Roberta Murphyho nadviazal Juraj Karpiš z INESS, autor knihy Zlé peniaze, ktorý sa venoval téme monetárnej politiky a otázke: čo by ste mali vedieť pred ďalšou krízou? Zameral sa na vývoj peňazí od čias, kedy fungoval barter, cez peniaze vo forme komodít ako napríklad mušle až po fiat peniaze, ktoré používame dnes. Vyjadril sa k výzvam, ktoré čakajú na euro a tiež jeho udržateľnosti. Diskutovanou témou sa stala monetárna politika ECB, kryptomeny ako forma alternatívy k fiat peniazom a investície. Prednášku zakončil praktickými radami pred nasledujúcou krízou a jeho prednáška sa zaradila medzi jedny z najobľúbenejších.

Posledná prednáška poobedného bloku patrila taktiež Robertovi Murphymu. Hovoril o veľmi zložitej a neintuitívnej téme – teórii úroku. Vysvetlil, čo je to úrok a aká je jeho úloha v trhovej ekonomike. Vo svojej prednáške prešiel viacero teórií, ktoré sa zaoberali úrokmi, a vysvetľoval ich chyby, alebo naopak prínosy. Večerný program zobral do vlastných rúk Juraj Bednár z Paralelnej polis. Účastníkom predstavil svoj pohľad na tému slobody v súčasnej spoločnosti. Porozprával o koncepte Paralelnej Polis ako aj o spôsobe opt-outu zo súčasných inštitucionalizovaných štátnych štruktúr. Účastníkom tiež porozprával o svojej najnovšej knihe, ktorá nesie príznačný názov – Hackni sa.

Prvú prednášku posledného dňa mal Richard Ďurana, ktorý sa

venoval duševnému vlastníctvu a patentom ako prekážke pre inovácie. Spochybnil ich prínos a zdôraznil skutočnosť, že jeden vynález má v priebehu histórie prakticky vždy viacerých vynálezcov v tom istom čase v iných častiach sveta. Monopol na jeho používanie však dostane len jeden. Na mnohých príkladoch ilustroval, ako patenty brzdia technologický pokrok a slúžia na elimináciu konkurencie a rent-seeking. Jeho prednáška bola podľa účastníkov jedna z najviac obohacujúcich.

IX. ročník intelektuálneho dobrodružstva, ako SREK účastníci radi nazývajú, uzavrel svojou prednáškou Róbert Chovanculiak. Je autorom čerstvo vydané knihy *Pokrok bez povolenia*, ktorá je už dostupná na pultoch kníhkupectiev, ako aj priamo v INESS. Hovoril o vplyve technológií na náš každodenný život a zmene, ktorú prináša zdieľaná ekonomika, kryptomeny a crowdfunding, sa tiež poriadku v internetovej anarchii. Vyzdvihol schopnosť týchto platforiem bez vplyvu štátu poskytovať bezpečnú a spoľahlivú službu na základe privátnych regulácií a reputačných mechanizmov. Vysvetlil, prečo sú tieto regulácie efektívnejšie než štátne regulácie, ktoré sú často zastarané a nekorešpondujú s realitou rýchlo sa meniaceho sveta.

Po poslednom spoločnom obede si účastníci prebrali od riaditeľa INESS Richarda Ďuranu certifikáty o úspešnom absolvovaní seminára. Atmosféra bola príjemná a študenti boli plní nových vedomostí no zároveň radi, že si budú môcť po náročných 3 dňoch oddýchnuť a spracovať nové poznatky.

Všetci uchádzači získali balíček odbornej literatúry a rôznych študijných materiálov, ktoré im budú slúžiť v ďalšom štúdiu. Týmto ďakujeme Nadácii Tatra Banky za podporu, bez ktorej by sa seminár nemohol uskutočniť.

INESS publikácie

Slovenské zdravotníctvo ročne spotrebuje viac ako 5 miliárd eur. Ako je na tom v porovnaní s inými krajinami a ako by na tom mohlo byť? Relevantných medzinárodných porovnaní je prekvapivo málo, preto sa INESS rozhodol prispieť vytvorením vlastného indexu nazvaného **Zdravie za peniaze**.

V publikácii podrobnejšie analyzujeme známu štúdiu ekonómov Carda a Kruegera, kde mali ukázať, že zvýšenie minimálnej mzdy ešte zvýšilo zamestnanosť. A pozrieme sa tiež na nedávne výrazné zvýšenie minimálnej mzdy v americkom Seattle, ktoré analyzovali dva tímy ekonómov a prišli k dvom rozdielnym záverom.

ČO (NE)VIEME O MINIMÁLNEJ MZDE

Publikácia **Trojité zásah** **minimálnej mzdy** analyzuje jej vplyv v rámci Slovenskej ekonomiky. navrhujeme skrotiť politické. Navrhujeme v nej zastaviť pretekajúce sa v zvyšovaní minimálnej mzdy naviazaním jej rastu na rast produktivity práce.

Tento index je zostavovaný na základe údajov Svetovej Banky, porovnáva legislatívu krajín v oblasti vzniku pracovného miesta, jeho priebehu, a ukončenia. V rebríčku 41 krajín EÚ a OECD sa Slovensko umiestnilo na 32 mieste v Indexe pružnosti zamestnávania.

INDEX PRUŽNOSTI ZAMESTNÁVANIA 2019

Index opatrovateľského štátu je rebríček krajín Európskej únie zostavený podľa toho, ako reguláciami obmedzujú jedenie, pitie a fajčenie. Index mapuje sklon štátov k starostlivosti o občana (paternalizmu) od roku 2016.

Rastúce výdavky sú v médiách, ale aj v odbornej diskusii prezentované ako problém. To je však spôsobené najmä tým, že na tieto výdavky sa pozerá cez optiku verejných výdavkov. Rast výdavkov na zdravotníctvo sám o sebe nemusí byť problém.

INESS knihy

RÓBERT CHOVANCULIAK: POKROK BEZ POVOLENIA

Kniha Pokrok bez povolenia je kompletný sprievodca svetom, kde Airbnb oživuje mŕtvy kapitál a konkuruje štátu v tvorbe regulácií, kde Kickstarter nahrádza vyberanie daní a pomáha financovať verejné služby a kde Bitcoin umožňuje budovať paralelnú spoločnosť, v ktorej neexistujú „vedúci“ a všetci máme kľúče od miešačky.

pokrokbezpovolenia.sk

JURAJ KARPIŠ: ZLÉ PENIAZE

Kniha **Zlé peniaze** od Juraja Karpiša hľadá príčiny a opisuje priebeh krízy. Odpovedá na otázku, prečo sa ešte neskončila. Je písaná pre verejnosť s cieľom vysvetliť krízové ekonomické javy alternatívnym spôsobom. Súčasťou „sprievodcu krízou“ je popis dosahov krízy na životy bežných ľudí a príklady, ako sa s nimi dá vyrovnávať. Tento bestseller si môžete zakúpiť cez stránku zlepeniaze.eu, prípadne vo vašom kníhkupectve.

Medzinárodne oceňovaná učebnica ekonomie reflektujúca aktuálne potreby rozvíjania ekonomického myslenia, určená pre žiakov stredných škôl.

Učebnica je spracovaná ako základný učebný text na podporu osvojovania, porozumenia a upevňovania vedomostí a zručností z oblasti základov ekonomického myslenia, ktoré žiaci majú získať na stredných školách. Táto moderná učebnica ponúka didakticky dôsledne spracované základné učivo potrebné pre rozvíjanie

ekonomického a podnikateľského myslenia žiakov stredných škôl a naplňa obsahové štandardy ŠVP v oblasti ekonomického vzdelávania. Jednou z hlavných predností učebnice je množstvo profesionálne spracovaných videí, ku ktorým má prístup žiak aj učiteľ prostredníctvom QR kódov.

Všetky publikácie a Policy Notes si môžete **zdarma stiahnuť** na stránke iness.sk v sekcii Publikácie.

Knihy je možné **zakúpiť osobne** v kancelárii INESS (okrem e-knží) alebo na dobierku objednávkou cez sekciu Knihy na stránke iness.sk.